

Valtioneuvoston periaatepäätös vapaaehtoisesta metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelmasta 2026-2040

1. Päätös

Valtioneuvosto on 16.4.2026 tehnyt periaatepäätöksen vapaaehtoisesta metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelmasta (jäljempänä METSO-ohjelma) vuosille 2026-2040. Ohjelmalla jatketaan maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvaa metsien suojelua. Ohjelman toimet ovat osa EU:n ennallistamisasetuksen kansallista toimeenpanoa.

Ohjelman rahoituksesta päätetään erikseen valtion menokehysten ja hyväksytyjen valtion talousarvioiden puitteissa.

1.1. Ohjelman tavoite

Vapaaehtoisen METSO-toimenpideohjelman tavoite on parantaa metsäisten luontotyyppien ja metsälajien tilaa ja suojelutasoa.

Ohjelma toteuttaa EU:n ennallistamisasetuksen vuosille 2030 ja 2040 asetettuja monimuotoisuuden suojelun tavoitteita metsien osalta koko maassa. METSO-ohjelma tukee muita toimenpiteitä, joilla pyritään kääntämään metsäisten elinympäristöjen ja lajien heikkenevä kehitys myönteiseen kehityssuuntaan vuoteen 2030 mennessä. METSO-ohjelmassa parannetaan elinympäristöjen tilaa ja kytkeytyvyyttä, edistetään metsien ja niihin liittyvien ekosysteemien rakennetta ja toimintaa.

Periaatepäätöksellä ei anneta oikeudellisesti sitovia linjauksia. Ohjelman toteutus perustuu maanomistajien vapaaehtoisesti tarjoamien kohteiden suojeluun ja luonnonhoitoon. Ohjelmatyö sovitetaan aluehallinnon rakenteeseen ja eri toimijoiden toimivaltasuhteisiin hallinnon rakenteessa.

Ohjelman toteutuksessa otetaan huomioon EU:n valtiontukilainsäädännön vaatimukset. Ohjelma ei vähennä Metsähallituksen tuloutusta valtiolle. Ohjelma ei vaikuta alkuperäiskansojen mahdollisuuksiin ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan tai harjoittaa elinkeinoaan.

1.2. Ohjelman toteuttaminen

METSO-ohjelmaa toteutetaan ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys huomioon ottaen sekä käyttämällä kustannusvaikuttavia keinoja ohjelman toimenpiteissä. Ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä ympäristö- ja metsäsektorin, maanomistajien sekä laajasti eri sidosryhmien kanssa. Ohjelmaa toteutetaan metsänomistajien valinnanvapautta kunnioittavalla tavalla. Toimenpiteiden vaikutuksia seurataan vuosittaisilla raportoinneilla.

METSO-ohjelma sisältää Helmi-ohjelmassa metsäisille elinympäristöille asetetut tavoitteet ja toimenpiteet, jotka ulottuvat vuoteen 2030. Ohjelman kautta mahdollistetaan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisten kriteerien täyttävien vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelu maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuen. Ohjelman tavoitteita päivitetään myöhemmin valmistuvan kansallisen ennallistamissuunnitelman edellyttämällä tavalla.

Tietopohjan parantaminen, toimenpiteiden pilotointi, seuranta ja vaikutusten arviointi mahdollistavat ohjelman uudelleen suuntaamisen tarvittaessa. Tämä tekee ohjelmasta joustavan vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja kehittyviin tavoitteisiin.

Ohjelmalle asetettuun tavoitteeseen päästään:

- Kehittämällä luonnonsuojelualueverkostoa
- Ylläpitämällä ja kehittämällä talousmetsien luonnonhoitoa ja monimuotoisuutta
- Tekemällä seuranta ja parantamalla tietopohjaa eri toimenpiteiden arviointia ja kehittämistä varten sekä hyödyntämällä jo olemassa olevaa tietoa erityisesti metsätalouden käytännön toimenpiteissä
- Uusien metsäluonnon monimuotoisuutta tukevien keinojen ja rahoituskanavien pilotoinnilla
- Eri organisaatioiden ja sidosryhmien välisellä yhteistoiminnalla
- Koulutuksella ja viestinnällä

METSO-ohjelmassa tarkastellaan niitä toimenpiteitä, jotka katsotaan mahdollisiksi toteuttaa vapaaehtoisen toimenpideohjelman keinoin. Ohjelmassa ei oteta kantaa strategiatason linjauksiin, jotka on tarkoitettu tarkasteltaviksi kansallisessa luonnon monimuotoisuusstrategiassa tai kansallisessa metsästrategiassa. Ohjelmassa ei päätetä uudestaan niistä asioita, joista valtioneuvosto on jo aikaisemmin tehnyt päätöksensä, tai joista on säädetty kansallisessa tai EU:n lainsäädännössä.

Ohjelma on osa ennallistamisasetuksen kansallista toimeenpanoa. Kansallista ennallistamissuunnitelmaa on laadittu samanaikaisesti METSO-ohjelman kanssa, mutta ennallistamissuunnitelma valmistuu myöhemmin vuonna 2026. METSO-ohjelmalla ei määritetä kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa määritettäviä asioita.

1.3. METSO-ohjelman toimenpiteet

METSO-ohjelmaa toteutetaan seuraavien toimenpiteiden avulla. Ohjelmassa on 18 toimenpidettä ja osa niistä sisältää alakohtia.

Numero	Toimenpide
1	Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö toteuttavat METSO-ohjelmaa vuosina 2026–2040 koko maassa. Ohjelman toteutuskausi jaetaan kahteen jaksoon: vuosiin 2026-2030 ja 2031-2040. METSO-ohjelman tavoitteet vuosille 2031–2040 päivitetään alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden pohjalta. Samassa yhteydessä otetaan huomioon muut mahdolliset muutostarpeet.
2	Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö ja ohjelmia toimeenpanevat alueelliset toimijat edistävät metsäisten elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotavoitteita siten, että METSO- ja Helmi-ohjelmat muodostavat hallinnonalarajoista riippumattoman, vaikuttavan ja kustannustehokkaan toimintakokonaisuuden. Elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotoimia suunniteltaessa alueelliset toimijat ottavat huomioon molempien ohjelmien kattamat elinympäristöt ja keinovalikoimat.
3	A. Ympäristöministeriö jatkaa vuonna 2016 päivitettyjen METSO-ohjelman luonnontieteellisten valintaperusteiden käyttöä METSO-ohjelman v. 2008–2025 toiminta-alueella. Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa valintaperusteiden käyttöä koko maassa. B. Ympäristöministeriö kohdentaa pysyvää suojelua Pohjois-Suomessa ensi sijassa valtioneuvoston periaatepäätöksen kriteerien mukaisille vanhojen ja luonnontilaisten metsien kohteille. Suojelurajaukset laaditaan yhteistyössä maanomistajien kanssa tarkoituksenmukaisina rajauksina. C. Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö tekevät ennallistamissuunnitelman mahdollisesti edellyttämät täydennykset ja tarkennukset METSO-ohjelman luonnontieteellisiin valintaperusteisiin. Täydennykset tehdään koskien koko maata.
4	A. Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset kehittävät luonnonsuojelualueverkostoa yksityismailla perustuen Helmi-ohjelmassa määritettyyn tavoitteeseen sekä vanhojen ja luonnontilaisten metsien periaatepäätökseen yhteensä 50 000 hehtaaria vuosina 2026-2030. Vuosien 2031-2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen

	<p>ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua. Helmi-ohjelman mukainen soidensuojelu siirtyy osaksi vuosien 2031-2040 luonnonsuojelualueverkoston kehittämistavoitteita, mikä otetaan huomioon pinta-alatavoitteen määrittelyssä. Elinvoimakeskukset vastaavat ohjelman toteuttamistyöstä.</p> <p>B. Ympäristöministeriö määrittää ohjelmalle valtakunnalliset kohdentamisen painopistealueet, jotka toimivat ohjeellisina määrärahan kohdentamisperusteina. Painopisteitä päivitetään ohjelman etenemisen aikana ja toimintaympäristön muutosten edellyttämällä tavalla.</p> <p>C. Alueelliset elinvoimakeskukset määrittävät kohdevalintojen painopisteet toimialueellaan. Tässä otetaan huomioon alueelliset luonnon ominaispiirteet sekä kohteiden säilymiseen liittyvät uhkatekijät. Ympäristöministeriö ohjaa alueellisten kohdentamistavoitteiden laatimista elinvoimakeskuksissa.</p> <p>D. Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset kehittävät yhteistyössä METSO-ohjelman valintaperusteiden rinnalle menetelmän tarjottujen kohteiden suojelun kustannustehokkuuden vertailuun. Menetelmä parantaa kohdevalinnan läpinäkyvyyttä, ennakoitavuutta ja maanomistajien tasapuolista kohtelua. Menetelmää sovelletaan alueellisesti.</p>
5	<p>A. Metsähallitus inventoi maastokauden 2026 loppuun mennessä valtionmaiden potentiaaliset vanhat ja luonnontilaiset metsät valtioneuvoston periaatepäätöksen (20.3.2025) mukaisesti. Saamelaisten kotiseutualueen eteläpuolella kriteerit täyttäviä metsiä on arviolta 80 000 - 90 000 hehtaaria, josta on jo suojeltu noin 32 000 hehtaaria. Vuosien 2031-2040 tavoitteet valtion maiden suojelulle johdetaan kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.</p> <p>B. Metsähallituksen hallitus tekee maa- ja metsätalousministeriölle esitykset maastokausien 2025 ja 2026 inventointien valmistuttua luonnonsuojelulailta suojeltavista luonnontilaisista ja vanhoista metsistä. Metsähallituksen esitysten pohjalta maa- ja metsätalousministeriö valmistelee hallituksen esitykset sisällytettäväksi valtion talousarvioon alueiden siirtämisestä Metsähallituksen tuottovaateen alaisesta omaisuudesta Luontopalveluiden käytössä olevaan muuhun omaan pääomaan.</p>
6	<p>A. Metsähallitus jatkaa alue-ekologisen suunnittelun kehittämistä Luonnonvarakeskuksen arviointiraportin kehittämisohdotusten pohjalta. Menetelmän kehittämisessä kiinnitetään huomiota läpinäkyvyyden lisäämiseen ja vaikuttavuuden pidemmän aikavälin arviointiin.</p> <p>B. Valtion monikäyttömetsien ja alue-ekologisen verkoston lajistoselvityksiä edistetään Metsähallituksen omilla ja yhteistyönä toteutettavilla hankkeilla.</p> <p>C. Metsähallitus täydentää alue-ekologista verkostoa vanhojen ja luonnontilaisten metsien inventoinnissa, lajistoselvityksissä sekä metsäsuunnittelun yhteydessä löydettyillä Metsähallituksen ympäristöoppaan kriteerit täyttävillä luontokohteilla.</p>
7	<p>A. Maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen metsäkeskus turvaavat monimuotoisuutta yksityismetsissä ympäristötuella yhteensä 33 000 hehtaarella, joka käsittää 20 000 hehtaaria uusia ympäristötukisopimuksia ja noin 13 000 hehtaaria edellisen METSO-kauden toteuttamatta jäänyttä pinta-alaa. Vuosien 2031-2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.</p> <p>B. Maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen metsäkeskus turvaavat monimuotoisuutta yksityismetsissä luonnonhoito- ja kulotushankkeilla yhteensä 2 000 hehtaarella vuoteen 2030 mennessä. Vuosien 2031-2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.</p> <p>C. Maa- ja metsätalousministeriö selvittää mahdollisuutta 20 vuoden ympäristötukisopimukseen lisävaihtoehtona 10 vuoden ympäristötukisopimukselle.</p> <p>D. Maa- ja metsätalousministeriö selvittää mahdollisuuksia muuttaa nykyistä metsätalouden luonnonhoidon tukijärjestelmää metsänomistajia kannustavampaan suuntaan.</p> <p>E. Maa- ja metsätalousministeriö varautuu kehittämään metsäisten luontotyyppien ennallistamis- ja luonnonhoitomenetelmiä sekä metsätalouden kannustejärjestelmää kansallisen ennallistamissuunnitelman edellyttämällä tavalla.</p>
8	<p>A. Valtion monikäyttömetsien lehtojen ja paahde-elinympäristöjen hoidon sekä tulen käytön määrälliset vähimmäistavoitteet vuoteen 2030 ovat: lehtojen hoito 95 kappaletta (arvio), paahde-elinympäristöjen hoito 190 hehtaaria ja tulen käyttö 2 700 hehtaaria. Vuosien 2031-2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.</p> <p>B. Metsähallitus täydentää ennallistamisasetuksen kansallisen suunnitelman valmistelussa määriteltävät metsäisten luontotyyppien tietotarpeet siten, että tarvittavat luonnonhoitotoimenpiteet voidaan aloittaa viivytyksettä.</p>
9	<p>A. Kunnat voivat tarjota kohteitaan METSO-ohjelmaan luonnonsuojelulain mukaiseen pysyvään suojeluun. Suojelusta maksettavia korvauksia kohdennetaan lähtökohtaisesti kuntien metsätalouksikäytössä oleville alueille.</p> <p>B. Ympäristöministeriö ja Kuntaliitto/kunnat tarkastelevat yhteistyössä luonnonsuojelualueverkoston kehittämisen ja alueiden virkistyskäytön rahoituskanavien kokonaisuutta sekä edistävät eri rahoitusmahdollisuuksien käyttöä alueellisen monimuotoisuustyön edistämiseksi. Kehittämistyössä huomioidaan myös Helmi-ohjelman tavoitteet ja toimeenpanokeinot sekä jo tunnustetut luonnon monimuotoisuuskeskittymät.</p>
10	<p>Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset toteuttavat kansallisen lainsäädännön puitteissa pilottihankkeen tai -hankkeet, joissa kokeillaan ja kehitetään suojelusta maksettavien korvaustasojen porrastamista luonnonarvojen mukaan sekä ympäristöllisten tarjouskilpailujen järjestämistä.</p>
11	<p>A. Metsänhoidon suositusten luonnonhoidon päivityksissä kiinnitetään erityistä huomiota toimenpiteisiin, jotka edistävät metsäisten elinympäristöjen hyvän tilan saavuttamista. Ensimmäisenä päivitetään lehtojen, harjumetsien ja puustoisten soiden suositukset. Metsänhoidon suositusten luonnonhoitotoimien käytäntöön viemistä ja kohdentamista tehostetaan koulutuksen, neuvonnan ja viestinnän keinoin.</p>

	B. Ennallistamisasetuksen metsäindikaattoreiden tilanteen parantamista koskevaa informaatio-ohjausta tehostetaan.
12	A. Suomen metsäkeskus parantaa metsälakikohteita koskevan luontotietoaineiston laatua ja kattavuutta. B. Suomen metsäkeskuksessa kehitetään luontotyypin tilaa ja ennallistamisen ja luonnonhoidon mahdollisuuksia kuvaavien paikkatietojen tiedontuotantoa ja tuodaan nämä paikkatiedot osaksi Metsään.fi-palvelua.
13	A. Metsäkeskus järjestää vuosittain koulutusta ympäristötukihakemusten ja luonnonhoitohankkeiden valmistelusta metsäalan toimijoille verkko- ja maastokoulutuksina. Koulutusten ohella toimijoille tarjotaan myös muuta tukea ympäristötukihakemusten valmisteluun. Metsäkeskuksen verkkosivuilla ylläpidetään ohjeet ympäristötukihakemuksen laadintaan ja luonnonhoidon tuen hakemiseen sekä ohjeet rahoitettavista ympäristötukikohteista ja elinympäristövaatimuksista. Metsäkeskuksen verkkosivuilla ylläpidetään esimerkkejä tuettavista luonnonhoidon töistä. B. Metsäkeskus aktivoi toimijoita osallistumaan ympäristötuki- ja luonnonhoitohankekoulutuksiin sekä paikkatietoaineistojen käyttökoulutuksiin mm. toimijatapaamisissa ja monikanavaisella viestinnällä.
14	A. Ympäristöministeriö yhdistää METSON ja Helmi-elinympäristöohjelman valtakunnalliset viestintäryhmät yhdeksi molemmat vapaaehtoiset ohjelmat kattavaksi ryhmäksi. B. Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö linjaavat yhteistyössä METSO- ja Helmi-ohjelman valtakunnalliset viestintätoimet. Viestintäryhmä toteuttaa valtakunnallista viestintää. Alueellisessa viestinnässä paikalliset toimijat ovat keskeisessä roolissa.
15	A. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö laativat vuosittain METSON toteuttamistavoitteet elinvoimaketuksille, Suomen metsäkeskukselle ja Metsähallitukselle. B. Aluetasolla METSO- ja Helmi-ohjelmien alueelliset yhteistyöryhmät sekä maakunnallisia luonnon monimuotoisuuskysymyksiä käsittelevät ns. LUMO-ryhmät yhdistetään tarkoituksenmukaisella tavalla alueelliseksi luonnon monimuotoisuuden turvaamis- ja parantamiskeinoja sekä niiden kohdentamista käsitteleväksi ryhmäksi.
16	A. Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö jatkavat METSO-ohjelman toteuttamista palvelevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Toimintaa suunnataan niin, että tulokset ovat sovellettavissa valtakunnallisesti, vietävissä osaksi ohjelman käytännön toimia sekä ovat hyödynnettävissä ennallistamisasetuksen toimeenpanossa. B. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö jatkavat METSO-ohjelmassa luonnonhoidon kehittämiseksi hanketoimintaa, jossa tavoitteena on parantaa talousmetsien luonnonhoidon vaikuttavuutta sekä lisätä ja edistää elinympäristöjen tilaa parantavien toimien toteutusta ja toimijoiden välistä yhteistyötä. Hankkeissa voidaan myös edistää, kehittää ja kokeilla uusia luonnonhoitotöiden rahoitusmalleja.
17	A. Ympäristöministeriö asettaa METSO- ja Helmi-ohjelmien seurannan tueksi laajapohjaisen seurantar ryhmän. B. METSO-ohjelman toimenpiteiden toteutumisesta kootaan vuosittain yhteenveto. Suomen ympäristökeskus ja Luonnonvarakeskus osallistuvat ohjelman seurantaan ja seurannan tulosten raportointiin. C. METSO-ohjelmasta laaditaan loppuarvio ennen ohjelman päättymistä vuonna 2040. Tarvittaessa ohjelmasta voidaan tehdä väliarvio kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistumisen jälkeen.
18	Metsähallitus ottaa huomioon METSO-ohjelman tarpeet tietojärjestelmäkehittämisessä. Eri organisaatiot toimivat aktiivisessa yhteistyössä, jotta eri käyttäjien tietojärjestelmätarpeet tulevat otetuksi huomioon riittävällä tarkkuudella.

2. METSO-ohjelman seuranta ja raportointi

Ohjelmassa seurataan sen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista. Lisäksi tarkastellaan ohjelman vaikuttavuutta tutkimuksen ja selvitysten pohjalta.

Ympäristöministeriö asettaa METSO- ja Helmi-ohjelmien seurannan tueksi laajapohjaisen seurantar ryhmän. METSO-ohjelman toimenpiteiden toteutumisesta kootaan vuosittain yhteenveto. Ohjelmasta laaditaan loppuarvio ennen ohjelman päättymistä vuonna 2040. Tarvittaessa ohjelmasta voidaan tehdä väliarvio kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistumisen jälkeen.